UDK 929
Miha Javornik
Filozofska fakulteta v Ljubljani

ČE SE NA SVETU NIČ NE ZAČNE IN NIČ NE KONČA /…/ BO LEPOTA RES REŠILA SVET? /…/ SAJ JE ČLOVEK VREDNOTA SAM PO SEBI /…/

(Zapis ob sedemdesetletnici Aleksandra Skaze, profesorja na ljubljanski rusistiki)

Red. prof. dr. Aleksander Skaza je dedič ljubljanske rusistike in slavistike v žlahtnem smislu besede. Iz bolj kot ne ljubiteljskega proučevanja ruske kulture, ki se je raztegovalo vse od z zametkov v 19. stoletju, ko je ruska misel navduševala peščico slovenskih literatov, globoko v minulo stoletje, se je študentom ruske literature v času, ki ga je še vedno zaznamovalo uradno zapovedano idejno enoumje, pričel obetati v 70. letih 20. stoletja na Filozofski fakulteti v Ljubljani študij, ki zadosti predstavam o liku odgovornega, znanstveno podkovanega in široko razgledanega diplomanta. Če so rusistične razprave – vse od F. Celestina, I. Prijatelja, B. Krefta, V. Brnčič, delno tudi J. Lavrina (ki je sicer deloval v tujini) – sledile predvsem potrebam tedanje slovenske literarne vede in so bile bržkone dopolnilo njihovi razgibani dejavnosti na drugih področjih, govori delo A. Skaze že v povojih njegove kasnejše strokovno razgibane dejavnosti o stremljenju razviti rusistiko v samostojno znanstveno disciplino.

Prizadevanje, da bi izgradili pot k razumevanju zakonitosti v razvoju ruske literature oz. kulture nasploh na objektiven način, je bilo v času, ko je Skaza oblikoval znanstveno naziranje, še toliko bolj pomembno, saj se je vsemu ruskemu rado pritaknilo oznako sovjetsko, kar je v predstavi Slovenca vzbujalo strah pred totalitarizmom velikega slovanskega brata in ga odvračalo od treznih presoj vsega ruskega. Skaza ni nikoli razmišljal o ruski kulturi – četudi je šlo za njeno sovjetsko obdobje – enostransko, kar je morebiti tudi posledica zgledno pripravljenih predavanj učitelja Bratka Krefta o zakonitostih literarnega izraza osrednjih predstavnikov ruske literature (Puškin, Dostojevski). Ognjevitost v besedah profesorja in vsestranskega družbeno-kulturnega delavca je pritegovala radovednega raziskovalca v poglobljena razmišljanja o vprašanjih, ki so si jih ruski umetniki zastavljali.

Razmislek o tem, zakaj sta ruska literatura in kultura tako zanimivi, je Skazo vodil k prebiranju bogate ruske literarnovedne tradicije, ki je temeljila na proučevanju poetoloških značilnosti teksta. Ukvarjati se z jezikom literarne umetnine, odkrivati funkcije jezikovnih prvin pomeni vse do danes za Skazo izhodišče znanstvene obravnave. Razprave utemeljiteljev ruske poetike A. Potebnje, A. Veselovskega, kasneje pa dela ruskih formalistov, nadgrajena z razmišljanji M. Bahtina in s semiotskimi analizami moskovsko-tartujske šole – ki jih je Skaza skrbno vzporejal s sorodnimi poetološkimi obravnavami neruskih strokovnjakov (vedno pri tem upoštevaje tudi slovensko literarnovedno misel) – so postale nepogrešljivo orodje za vsakogar, ki se je želel znanstveno ukvarjati z literaturo in kulturo.

Prvim Skazovim poskusom poetološke analize v romanu *Senčni ples* A. Rebule (kjer je opazen vpliv raziskav moskovskega formalista B. Uspenskega), premislekom o vrednotah filologije, recenzijam o ruski literarni in literarnovedni misli, pogosto vzporejani s slovensko tradicijo, kmalu sledi prehod k strukturalistično intonirani in znanstveno

poglobljeni razpravi o romanu *Peterburg*, osrednjemu delu enega najpomembnejših ruskih simbolistov Andreja Belega. V analizi romana Skaza ugotavlja, da se v kompleksno zgrajeni »korespondenčni mreži literarnih, idejnih, kulturno-zgodovinskih pa tudi čisto jezikovnih analogij in aluzij« prične razkrivati eshatološka vizija sveta: razkrivanje jezikovnih funkcij omogoči, da najdemo pot k njej, a hkrati tudi k zakonitostim ustvarjanja, v katerih se zrcali logika zgodovine in kulturnega razvoja. Vizijo, ki pri Belem niha med stihijo in kulturo in se napaja iz apokaliptične groze pred »ničem«, postavi Skaza v središče zanimanja: razumeti jo pomeni tudi možnost za razumevanje lastne poti v življenju. Literarnovedne metode, zrasle iz (ruske) poetološke tradicije, niso potemtakem same sebi namen, temveč govorijo o znanstveno objektivnem načinu, s katerim luščimo z literarne umetnine plasti zakritih pomenov, da bi na koncu uzrli »višjo resničnost«.

Ko Skaza predstavlja slovenski strokovni javnosti ruske poetološke šole (npr. teorijo B. Uspenskega, ruske formaliste, Ju. Lotmana), pričenja strogo teoretske prikaze hkrati uporabljati kot možnost, s katero bi razložili vlogo umetnosti v življenju, uspeli opisati podobe človeka v njej. Vzporedno s tem zastavi vprašanja in išče odgovore na naloge, ki stojijo pred raziskovalcem umetnosti: pojavijo se razprave o življenju in delu vodilnih ruskih znanstvenikov-humanistov 20. stoletja (o B. Ejhenbaumu. D. Lihačevu, Ju. Lotmanu, M. Bahtinu). Pregledi njihove življenjske poti še dodatno vzbodbudijo razmišljanja o vprašanjih, ki Skazo nenehno vznemirjajo: o Človeku – v odnosu do samega sebe, do Drugega, do Boga, do umetnosti, jezika, oblasti ipd. Skaza odkrije, da je presečišče v življenju in ustvarjanju ruskih teoretikov sorodnost njihove tragične usode. Ponovljiva tragičnost razmišljujočega posameznika v ruski zgodovini kot jasno prepoznavna stalnica se prične vse siloviteje vrezovati kot zaveza za raziskovalca, da razkriva nastale kolizije, se sprašuje o vzrokih, pri tem pa vseskozi upošteva pomen in vrednost etične odgovornosti v razmišljanju.

V razpravi o B. Ejhenbaumu Skaza ugotavlja, da je vzrok za kolizije usodno razmerje posameznik – zgodovina. V prizadevanju, da bi sam doumel logiko zgodovine, sledi pri razkrivanju usodnega odnosa Ejhenbaumovemu razmišljanju ter aktualizira Puškinovo misel o zgodovini kot dinamičnem spletu »čiste zakonitosti« in »naključja«. Naključje je za Puškina mogočno in nenadno orodje Zgodovine, ki ga človeški um sicer ne more predvideti, a kljub temu verjame, da je integralni del razvoja: zgodovina pozna zakone, med njimi ima poseben pomen naključje, ki vedno znova usodno vpliva na življenje posameznika.

Zavest o nedoumljivosti, ki se prepleta s predstavo o zakonitostih Zgodovine, se vriva v razmišljanje o raziskovanju umetnosti. Naj smo še tako prepričani v možnost, da lahko na objektiven način pojasnimo zakonitosti umetnosti oz. literature, ostaja umetniško delo nikoli do kraja razložljivo. Kot da se zavzetost po znanstveno enoznačni razlagi umika spoznanju, ki ga ponazarja Ejhenbaumov prehod od imanentne formalistične interpretacije k upoštevanju kontekstualnosti, kjer igra najpomembnejšo vlogo prav zgodovina. Skaza prihaja do sorodnega spoznanja, a se v presoji nalog, ki stojijo pred raziskovalcem umetnosti, ne odreka težnji, da bi proučevanje literature napravil čimbolj znanstveno, primerljivo z objektivnimi opisi, kot jih poznajo eksaktne vede. Vendar njegova prizadevanja dopolnjuje zdaj spoznanje, da se zakonitosti literature ne

kažejo zgolj v matematično preverljivih definicijah, temveč imata pri odkrivanju »umetniškosti« izjemno pomembno vlogo kontekst in naključje, zaradi katerih se vsakič znova raziskovalcu izmuzne možnost enoznačnih definicij. Iskanje odgovorov na vprašanja o umetnosti resda temelji na analizi jezika, a začetna vnema v ognjeviti želji, da bi odkrili »poslednjo zakonitost«, popušča pred spoznanjem, da se analiza vsakič znova osmišlja prav v zgodovini – tako v lastnem biografskem razvoju, kot v »duhu časa«. V trenutku, ko smo skoraj prepričani, da smo doumeli »človeško«, opredelili »umetniško«, se prvo navdušenje prične postopoma in vsakič znova umikati spoznanju, da smo bili pri tem nepopolni. Želji, da bi sebi in drugim pojasnili, v čem je bistvo, kje je absolut, se pridruži ugotovitev, da se pot nikoli ne konča. Temu pogosto sledi razočaranje nad »polovičarstvom« lastnega početja, ki se lahko spremeni v še bolj trmasto vztrajanje pri matematično-semiotičnih znanstvenih metodah ali pa v zagrenjenosti nad nemočjo literarne znanosti porodi literarizirane zgodovinske preglede, ki imajo več skupnega s pesniško svobodo kot z znanstveno doslednostjo.

Skaza, ki dosledno zagovarja nujnost poetološke obravnave, prepričan v možnost znanstvene obravnave umetnosti, tudi ve, da je vsak raziskovalec od zgodovine odvisen. Če se pri njem pojavi tisti hipni dvom nad smislom znanstvenega proučevanja literature, se že v naslednjem trenutku spremeni v še bolj zavzeto iskanje umetniškega, ki govori o vrednosti in pomenu Človeka.

Se ob tem rojeva modrost, da nobena metoda, najsi bo znanstvena ali subjektivno refleksivna, ni napačna, temveč je dejstvo zgodovine, ki se ga moramo učiti opisovati, razumeti in umestiti v zgodovino? V tem pogosto mukotrpnem uku, ki ponuja uvid v zakonitosti zgodovine, sprevidimo, da je naše početje le eno od možnosti za razumevanje, pri tem pa ni več najbolj pomembno, ali je tudi edino resnično. Poznavanje in uporaba znanstveno verodostojnih metodologij pripelje do individualnih resnic, ko je človeku dana možnost, da argumentirano sodi o dogodkih, ki izgrajujejo logiko zgodovine. Morda prav od tod izvira Skazova znanstvena strogost v pisavi, ki bo podelila individualni resnici status objektivnega? Da ne bi zgodovina zamajala lastne, globoke vere v naše početje, intimnega občutja bistva in odvzela s trudom zapisanim besedam vrednost, je treba biti zavezan znanstveni in etični odgovornosti, le tako bo mogoče nekoč doumeti, kje so odgovori na vprašanje o bistvu človeka, kaj sta absolut in smisel življenja, v čem je vrednost umetnosti …

Z vprašanji, ki si jih zastavlja Skaza v zrelih znanstvenih delih, nedvomno presega literarnovedno proučevanje v strogem smislu besede. Tudi njemu, tako kot Ejhenbaumu in kasneje vrsti ruskih mislecev, ki se jim posveča (Lihačevu, Bahtinu, Lotmanu), se kot osrednje vprašanje zastavlja misel o človeku kot »vrednoti na sebi«, ki je v konfliktu do zgodovine. Ponovno navezujoč se na Puškina razmišlja Skaza o »pritisku zgodovine«, zaradi katerega postaja človek vse bolj nemočen, da bi ohranil »tajno svobodo«, se uprl nestabilnemu in amorfnemu »narobe svetu«.

In prav gornja Puškinova metafora o »tajni svobodi«, ki postaja simbol za upor posameznika-intelektualca proti vsakršnim oblikam totalitarizma, govori o »neuničljivi prisotnosti nravstveno-estetskega in duhovno-filozofskega jedra« kot večni vrednoti. Temu absolutu, ki daje šele pravi pomen besedi Človek, je Skaza brezpogojno zavezan.

Nič čudnega ni, da se ima Skaza, ki je preživljal »narobe svet« v 20. stoletju – »stoletju volčjaku«, za človeka 19. stoletja, kjer najdeva oporne točke v iskanju resnice. Že v omenjeni interpretaciji romana *Peterburg*, ki je nastala ob upoštevanju številnih teoretskih razmišljanj A. Belega (kot ustvarjalec brez dvoma zapisan 19. stoletju) opozori Skaza na eno od možnih poti k »tajni svobodi«. Za razliko od racionalnega, znanstvenega mišljenja ta pot temelji pri Belem na intuitivni metodi spoznanja, ki daje vrednost simbolu kot sredstvu za prehod v »višjo resničnost«. In Andrej Beli, ki zagovarja na mističen način spoznano bistvo, napiše vrsto teoretsko-znanstvenih del o umetnosti in zgodovini, da bi v njih dokazal, kako ima umetnost, ki se napaja iz besede-mita in je v svoji slikovitosti daleč stran od znanstvenega mišljenja, osvobajajočo in očiščujočo vlogo v življenju človeka …

Enačenje jezika, intuicije in estetike, kjer zvokovna organizacija teksta (glasba) vodi v svet harmonije, vpliva tudi na Skazo, ki ne išče le zakonitosti med zvočno in semantično ravnijo jezika v romanu *Peterburg*, temveč v preseku znanstvenega in intuitivnega razkriva »bistvo«: svet se kaže kot panorama lastne zavesti, v sintezi zunanjega sveta in sveta v človekovi notranjosti. Tako kot Belega tudi Skazo zanima pot človekove duše, ki, vpeta v zunanji svet, izgrajuje »sintetični jaz«, v katerem nastaja možnost za osmišljanje zgodovine in kozmosa. Skaza v analizi romana *Peterburg* razkriva, kako prihaja do sintetiziranja, ki ponudi možnost za razumevanje zakonitosti ruske literature 19. stoletja in odstira pot v odkrivanju »višje resničnosti«.

A roman *Peterburg*, s katerim se Skaza ukvarja vse življenje, govori pravzaprav o razkroju nekdanje predstave o »višji resničnosti«, o protislovnosti zavesti in o breznih človekove podzavesti v 20. stoletju. Občutje groteskнega, ki se v »stoletju-volčjaku« seli z literata na raziskovalca kulture, pomeni neizpodbitno stalnico, ki jo je potrebno potemtakem estetsko ovrednotiti in znanstveno utemeljiti. Skaza predstavi različna teoretska osmišljanja in v historično-tipološkem prikazu razvoja groteske izpostavi pomen, ki ga je t. i. enotnost polarnih nasprotij – sintagma, s katero opredeljuje grotesko eden vodilnih ruskih humanistov 20. stoletja M. Bahtin – imela v ljudski kulturi smeha. Groteska, ki ima v Bahtinovem videnju atribute katarzičnega, priča o nenehni dinamiki med načelno nasprotujočimi si kategorijami, kar pomeni, da opozarja tudi na dinamizem v razmerjih stihija-kultura, naključje-zgodovina, umetnost-znanost, človek-svet.

Zavest o dinamiki, kjer se absolutna vrednost ne pripisuje le enemu členu opozicijskega razmerja, govori o svetovnonazorskem premiku, ki ga imenuje Ju. M. Lotman kot prehod iz binarnega v ternarni sistem. To naziranje (ki naj bi se po Lotmanu pojavilo v ruski literaturi s Tolstojem in Čehovom ne temelji več na apriornem nasprotovanju, na antitezi kot gibalu razvoja, temveč na koeksistenci različnih naziranj, med katerimi poteka dialog. Ta dialog pa pomeni predvsem pripravljenost, da poslušamo Drugega in upoštevaje različne zgodovinske in generacijske izkušnje skušamo razumeti, kaj pripoveduje.

Je v tem premiku videti vzporednico póti k »sintetičnemu jazu«, po kateri ne hodi le Skaza, temveč vsak raziskovalec, zavezan svojemu delu?

Opozorili smo že na nujnost, da v razmisleku o »literarnem«, o zgodovini kot nizu zakonitosti, v katerem se pojavlja kot način dinamizacije naključje, upoštevamo

kontekst. Prav kontekst namreč govori o možni in nujni večperspektivičnosti oz. dialoškosti, ko razmišljamo o vrednotenju pojavov: kar se v perspektivi »malega časa« kaže kot naključje, se izkazuje v kontekstu »velikega časa« kot zakonitost. Če se Skaza po eni strani sprašuje, ali ne nastaja resnica v konkretnem dialogu, v preseku različnih izjav, ki nastajajo tukaj in zdaj, verjame tudi v možnost, da odkrijemo »večno bistvo«.

Skaza intenzivno proučuje Bahtinovo filozofijo, ki po našem mnenju posredno odgovarja na vprašanje o »sintetičnem jazu«, ko ponuja razmislek o tem, kdaj in kako se človek oblikuje kot subjekt. Sledeč Bahtinu Skaza pri razumevanju tega procesa tudi sam poudari vrednost jezika oz. dejanske izjave, ki – vpeta v socialni kontekst – priča o stopnji zgodovinskega spomina in govori o poti, ki človeka določa kot subjekt. Se resnica kaže torej čisto zares kot mreža izjav sredi polifonije glasov (nekoč kot glasovi znotraj lastne zavesti), kjer nastaja dinamika, ki naplavi zdaj en, zdaj drug »glas« kot splet notranjega Jaza in zunanjega sveta v entiteto, ki naj bi ji bilo dano poznati odgovore na večna vprašanja?

Skaza, ki se je še v času družbenega enoumja v Sloveniji intenzivno ukvarjal z Bahtinovo teorijo dialoškosti in vzporedno odkrival pomen grotesknega svetovnega reda v zgodovini kulture, se je pričel sredi razmisleka o zgodovinski dinamiki ponovno spraševati o nadhistoričnih vrednotah, ki naj bi dajale smisel početju človeka. Če se je Bahtin intenzivno ukvarjal z ustvarjalnostjo Dostojevskega kot z ubeseditvijo dialoškega naziranja, za katerega se je uveljavila oznaka polifoni roman, odkriva Skaza pri Dostojevskem odgovore, ki bi jih – upoštevaje vso polifonično različnost in drugačnost sveta – razumeli kot univerzalno vodilo človeku, tako ali drugače obremenjenim z zgodovino. Se potemtakem res v ustvarjalnosti Dostojevskega, tej nikoli do kraja razložljivi umetniški »uganki«, za presojanje katere je treba imeti človeško in znanstveno zrelost, razkriva tista »Lepota, ki bo rešila svet«? Kje v mojstrsko izrisanih podobah »človeka in njegove notranje razdvojenosti« se kažeta »skrivnost« in resnica kot vodilo sleherniku?

Podobno kot Dostojevskega tudi Skazo vznemirja misel o popolnem človeku kot nosilcu lepega. (Je »sintetični jaz« odsev te popolnosti?) A prav težava v enoznačnem opredeljevanju Človeka in Lepote prav nič naključno spet pripelje v presojo o idealu misel o relativnosti in spremenljivosti vsega, posledično pa vodi v že poznano skepso, da bi lahko na znanstven način tako kot »umetniškost« enkrat za vselej opredelili tudi popolnost. Morda je še najbližje odgovoru misel v duhu simbolističnega naziranja – s katerim se je Skaza (naključno?) tako podrobno ukvarjal – ki vidi v simbolu možnost, da izrazi »brezpogojno lepoto duho-nosne osebnosti«, lepoto kot absolutno vrednoto, »ki je nad vsemi drugimi vrednotami, kot so svetost, dobrota, resnica, moč in polnost življenja /…/«. Ta simbol je lahko po Dostojevskem lepota v podobi ruske žene (npr. Tatjana iz *Jevgenija Onjegina*), najde jo v ruskem človeku iz ljudstva, to je starec – ruski letopisec Pimen v »svoji blagi in vzvišeni lepoti«.

Zdi se, kot da je že Dostojevski tisti, ki skuša preseči *binarnost*, ko opredeljuje Lepoto, popolnost ter razrešuje nastali konflikt (vidi ga predvsem kot kolizijo med naravnimi in moralnimi zakoni) v oblikovanju novega značaja. Je ta novi človek Dimitrij Karamazov, kjer se njegov egoizem in agresivnost kot nekaj »naravnega« druži z moralnim v neko novo kvaliteto, ki napoveduje prehod v ternarni sistem?

Pri nastajanju nove, še nepoznane etike naj bi imelo izjemno vlogo estetsko načelo, ki ga pogojuje enotnost lepega, dobrega in resničnega. Ta troedina celovitost kot bistvo estetskega humanizma Dostojevskega – ki se mu Skaza pridružuje v celoti – pomeni za človeka, ki ni v sozvočju z realnostjo (in kot tak še toliko bolj krčevito občuti potrebo po Lepoti), pot k odkrivanju smisla: odgovor na hrepenenje po idealu, ki ga v »bolečini sedanjosti« skušamo odkriti, iščimo v Logosu in Kristusu kot edini popolnoma lepi osebnosti. Sledeč Dostojevskemu vidi Skaza v njegovem ustvarjanju pot k »višji resničnosti«.

Na tej poti k »višji resničnosti« raziskovalec umetnosti vse življenje lušči plasti za videzom psevdokonkretnosti, za pojavnostmi t. i. »zdravega razuma«, ki je najpogosteje le znanilec *pošlosti* – vsakdanje banalnosti in pritlehnosti. S tem, ko se Skaza poglobljeno ukvarja z umetnostjo Dostojevskega in raziskuje njegovo »estetsko nasilje« oz. zakonitosti banalnega vsakdana, za katerimi se skriva dejanska resničnost, stremi tudi sam izluščiti vzroke in pojavnosti, ki opredeljujejo življenje človeka v »stoletju-volčjaku« kot antiestetsko stihijo. Razkroj estetskega doživljanja in ugodja, do katerega prihaja v sodobnosti zaradi razpada estetsko-humanega v brezoblično-zlo-laž Skaza posredno pripisuje – sledeč ponovno Dostojevskemu – prehodnemu obdobju, v katerem človek še vedno živi. V času, prepojenem z logiko »zdravega razuma«, človek ne more razrešiti uganke Lepote, saj estetskemu doživetju ni sposoben pripisati etičnega in duhovnega pomena. Človek, ki je izgubil stik z »živim življenjem«, se mora vrniti neposredno v življenje, premagati samovoljo, se približati podobi popolnega človeka, oživiti vero v prihodnost, v kateri tli možnost, da bo prišlo do spremembe.

A Skaza, ki se je posvečal filozofiji Bahtina, prav tako ve, da je za človeka značilen ambivalentno-groteskni odnos do sveta in do samega sebe: človek je obsojen, da nenehno občuti trpljenje, ki ga poraja nikoli rešljivo nasprotje med njim samim in svetom, hkrati pa svojo razdvojenost mojstrsko sprevrača v »nedvoumni užitek« …

O tem, da smo res vpeti v prehodno obdobje, govorijo vsi naši dvomi: tako tudi nekdaj neomajnemu prepričanju o visokem poslanstvu raziskovalca literature in umetnosti sledi globoka skepsa nad smislom tega početja, radikalno spremenjena predstava o umetnosti današnjega časa, v kateri izginja nekdanja vera v obstoj troedine celovitosti, pa govori o skepsi, da bi Lepota lahko rešila svet. A kot da pri vsem tem naloga raziskovalca ostaja enaka: naučiti se odstirati maske resničnosti, dojeti logiko zgodovine in doumeti vrednost »naključja« v njej. Zavezani »tajni svobodi« moramo sprevideti, da »svet v Jazu« in »Jaz v svetu« govorita o nečem različnem, ta razlika pa sama po sebi še ne pomeni apriornega nasprotja. Ali povedano z besedami Ju. M. Lotmana, ko govori o pomenu ternarnega modela: »Je svet zla, svet dobrega in svet, ki ne pozna enopomenskega moralnega vrednotenja, ampak je njegov karakteristični atribut golo obstajanje.«

Še enkrat zapišimo, da je humano pojmovanje človeka kot vrednote same na sebi temeljno vodilo Skazovemu razumevanju. Zato ne preseneča, da tudi v razmišljanjih o sodobnih družbenih pojavih Skaza poudarja pomen t. i. humanistične globalizacije. Pri tem izhaja iz prepričanja, da je za nakopičene probleme globalnega sveta lahko ustrezno izhodišče le kultura, ki temelji na spoštljivem odnosu do »drugega« oz. »tujega«. Umetnost kot posebna oblika »drugosti« drži zrcalo tako nravstveno-estetskemu kot

duhovno-filozofskemu, v njej se zrcali vse tisto, kar je postalo v zgodovinskem spominu vrednota. V uzaveščanju tega ima raziskovalec literature in kulture veliko odgovornost, saj se v dinamiki kulture pred njim pojavljajo vedno novi izzivi. V znanstveno natančnih in premišljenih pogovorih – tako značilnih zate, Saša – si jih vsi skupaj lahko zastavimo še veliko in naj bo na tej poti ob skupni odgovornosti in zavzetosti za iskanje resnice vedno prostor za dialog in drugačnost.

***

Dobrim željam slavljencu se, resda z zamudo (kajti profesor Skaza je sedemdesetletnico praznoval že 14. junija 2004), pridružujemo kolegice in kolegi iz uredništva Slavistične revije. Da bi še dolgo ohranil svojo značilno zavzetost, ki jo vse od leta 1997 izkazuje tudi kot revijin glavni urednik za literarne vede!

Pričujoča številka Slavistične revije, uredil jo je Marko Juvan, ima naravo jubilejnega zbornika. Z dragoceno pomočjo uglednih ali perspektivnih, domačih in tujih sodelavcev, ki cenijo jubilantovo osebnost in delo – so pa njegovi kolegi, vrstniki oziroma učenci v ožjem ali širšem smislu besede – smo zajeli vsaj nekatera od področij, ki jim je profesor Aleksander Skaza skoraj pol stoletja posvečal raziskovalno in učiteljsko pozornost: rusko klasično in moderno literaturo (prispevki Árpáda Kovácsa, Urše Zabukovec in Blaža Podlesnika), ruske vire sodobne literarne teorije, poetike in kulturologije (članki Ivana Verča, Jerneja Habjana, Jole Škulj in Marka Juvana), rusko-slovenske literarne stike in primerjalno slavistiko (spisa Franca Zadravca in Darka Dolinarja), poetološko oziroma žanrsko obravnavo slovenske književnosti (razpravi Vite Žerjal Pavlin in Gregorja Kocijana) in, ne nazadnje, filološko preučevanje jezika (članka A. Polikarpova in T. V. Filimonove ter Najde Ivanove). Kot je v navadi, jubilejni niz zaokrožuje jubilantova bibliografija (Anka Sollner).

Za uredništvo revije
Marko Juvan